

بایسته های تقویت امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر قدرت نظامی

علیرضا مدنی^۱

چکیده

امنیت یکی از موضوعات پیچیده‌ی اجتماعی است که علی‌رغم تصور عمومی مبنی بر یکپارچه بودن آن از مؤلفه‌های متعددی ساخته شده است. اهمیت امنیت به‌اندازه‌ای است که غالب افراد جامعه در مقایسه با دیگر نیازهای ضروری و حیاتی، اولویت را به تأمین امنیت می‌دهند. یکی از مهمترین مؤلفه های تأمین امنیت بحث قدرت نظامی کشورهاست. به عبارتی توان نظامی یکی از نشانه های آشکار قدرت و شاید آشکارترین آنها به شمار می رود. تبیین نقش و جایگاه توانمندی های نظامی در فزونی قدرت ملی به عنوان یکی از ابعاد مهم قدرت ملی که در نهایت به ارتقای آن منتج می شود هدف اصلی این مقاله است. این پژوهش از نوع کاربردی است. برای مطالعه و بررسی پیشینه پژوهش و ادبیات مرتبط با آن، از اسناد و کتب و مقالات مرتبط با موضوع در آرشیو ها و کتابخانه های در دسترس و پایگاه های اینترنتی معتبر بهره گرفته شده است. از نتایج این پژوهش می توان به کشف رابطه متقابل و نقش مؤلفه های قدرت نظامی در ارتقاء و استمرار امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران اشاره داشت. و اذعان نمود؛ هرچه قدرت نظامی کشور توسعه پیدا

کلمات کلیدی: امنیت، امنیت ملی، ایران، قدرت ملی، توان نظامی.

۱ دانش آموخته کارشناس ارشد مدیریت آموزش و مدرس دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)

پدیده قدرت، از زمان های بسیار دور در بین اندیشمندان و متفکران سیاسی، اهمیت بالایی داشته است به گونه ای که مفهوم امنیت همواره به عنوان متغیر وابسته به آن در نظر گرفته شده است. در واقع، مفهوم قدرت از چنان اهمیتی برخوردار بوده که به عقیده برخی محققان سیاسی، علم سیاست، علم کسب و حفظ قدرت سیاسی است. از سوی دیگر، مفهوم امنیت نیز از مفاهیمی است که در سایه قدرت مورد توجه قرار گرفته است. امنیت نیز همچون قدرت، با تحولی معنایی در پرتو تحولات جهانی شدن مواجه شده و با رویکردی سلبی به معنای فقدان تهدید، تک ساحتی و مضیق، به سمت رویکردی ایجابی، چند بعدی و موسع متحول شده است. در این زمینه، موضوع، مرجع و ابعاد امنیت دستخوش تغییر شده است. لذا در این پژوهش ضمن تعریف مفهوم امنیت و عوامل موثر بر آن، سعی می شود به بایسته های تقویت امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر قدرت نظامی پرداخته شود.

اهمیت و ضرورت تحقیق

تعدد و تنوع معیارهای اثر گذار در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از یک سو و اهمیت بعد نظامی کشور که تاثیر بسیاری در تعیین قدرت و امنیت کشور دارد و تهدیدهای بالقوه ای که از سوی کشورهای دیگر علیه امنیت ملی وجود دارد از دلایل انجام تحقیق حاضر به شمار می رود.

مبانی نظری پژوهش

امنیت

از مفهوم امنیت تاکنون برداشت های مختلفی شده است عده ای آن را یک نماد مبهم و دسته ای نیز کلمه ای با معانی بسیار می دانند. در واقع می توان گفت امنیت مفهومی سیال گسترده و پیچیده است که در بیان تعریف آن بر مصادیقی نظیر حفظ خود و حیات، ارزش های حیاتی، تمامیت ارضی، بقای مردم و کشور و مانند آن اشاره می شود و بین محققین و کارشناسان علوم

مختلف توافق واحدی بر یک معنای کامل و مطلق از این مفهوم وجود ندارد. امنیت در لغت به بی‌خوفی و امن، بی‌بیمی (دهخدا، ۱۳۷۸: ۲۱۱)، همچنین ایمن شدن، درامان بودن، بی‌بیمی (معین، ج ۱: ۳۵۴)، و یا ایمنی، آرامش، آسودگی (عمید، ۱۳۶۲: ۱۵۶)، معنا شده است. در اصطلاح، مفهوم امنیت مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت است و در مورد افراد به معنی آن است که هیچ هراس و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته و به هیچ وجه حقوق آنان به مخاطره نیفتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آنان را تهدید ننماید (عمید زنجانی، ۱۳۶۸).

امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به شمار می‌رود، به طوری که با زوال آن آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد و مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی در گرو تأمین امنیت است، به طوری که آبراهام مازلو نیز در سلسله مراتب نیازها، احساس امنیت را بلافاصله پس از ارضای نیازهای اولیه قرار می‌دهد (نویدی نیا، ۲۰۰۶). امنیت به معنای اولیه و ساده عبارت است از: صیانت نفس از خطرهای احتمالی که جان آدمی را تهدید می‌کند. اگرچه این واژه را بسیار مختلف و با در نظر گرفتن ابعاد و شرایط گوناگون در جامعه تعریف کرده‌اند، عنصر صیانت نفس و حفظ جان را اختیار می‌کند؛ امنیت شرایطی است که در چارچوب آن فرد در مقابل خطرهای تهدیدها و زیانهای ناشی از زندگی اجتماعی مورد حمایت جمع (جامعه) قرار می‌گیرد. در واقع امنیت را به اطمینان و فقدان خوف تفسیر و تعریف و ترجمه نموده‌اند که تا حدود زیادی به واقعیت نزدیک و شامل دو بعد ایجابی سلبی در تعریف امنیت است (خسروی، ۱۳۹۴).

قدرت

در زبان فارسی، واژه‌های مترادف یا دربردارنده مفهوم قدرت زیاد هستند. این واژگان عبارتند از: نفوذ، توانایی، نیرو، فشار، اقتدار، پند و اندرز و ... که متضمن نوعی توانایی و برتری کسی بر کسان دیگر است. شاید بتوان به گفته دال اشاره کرد. وی معتقد است «واقعیت نخستین و مهمی که باید درباره قدرت دانست این است که نه در زبان روزمره و نه در علم سیاست، توافقی در باره

دانش واژه ها و تعریفهای قدرت وجود ندارد»، واژه قدرت گاهی با «اقتدار»، «نفوذ»، «زور»، «اجبار» یا «ترغیب» مترادف دانسته می شود (زرقانی، ۱۳۸۸). از مجموعه تعاریف و مفاهیمی که در باره واژه قدرت ارائه شده است، چنین بر می آید که قدرت صفت و ویژگی یک موجود است که به او امکان می دهد در جهت تمایلاتش و بارآوردن خواسته ها و اهدافش اقدام کند. به عبارت دیگر، قدرت به معنی توانایی عملی کردن خواسته ها و رسیدن به اهداف، به رغم مخالف های دیگران است (زرقانی، ۱۳۸۸).

قدرت ملی

صاحب نظران در باره مفهوم قدرت ملی و ابعاد و مؤلفه های آن نظرات گوناگونی را ارائه کرده اند. حافظ نیا معتقد است قدرت ملی به عنوان مفهومی ژئوپلیتیکی، ویژگی افراد یک ملت را منعکس می کند و همزمان به عنوان یک صف فردی در رابطه با کشور و دولت تجلی پیدا می کند. هنگامی که قدرت در قالب یک جامعه یا ملت نگریسته می شود، از برآیند تواناییهای آن جامعه، قدرت عمومی و کلی آن پدیدار می شود (حافظ نیا، ۱۳۹۰). قدرت ملی به مجموعه توانایی های مادی و معنوی که در قلمرو یک واحد جغرافیایی و سیاسی به نام دولت وجود دارد اطلاق می شود (کاظمی، ۱۳۸۳).

قدرت ملی دارای ابعاد گوناگون سیاسی، اقتصادی، نظامی، اجتماعی، جغرافی و می باشد یکی از مهمترین این ابعاد بعد نظامی می باشد و به عبارتی قدرت نظامی یکی از نشانه های آشکار قدرت و شاید آشکارترین آنها به شمار می رود (ازغندی و روشندل، ۱۳۸۰).

قدرت نظامی

قدرت نظامی به مجموعه نیروهای مسلح، تجهیزات، فنون و آمادگیهای نظامی یک دولت نظر دارد (مرادیان، ۱۳۹۱). جان گارنت میگوید قدرت نظامی عبارت است از ابزار قانونی برای اعمال خشونت و زور و حکومت از این وسیله در روابط فی مابین و در صورت لزوم به منظور برقراری امنیت داخلی استفاده می کند (میرفخرایی، هوشمند، ۱۳۸۸). به اعتقاد بسیاری از کارشناسان معیار

نهایی قدرت ملی، توانمندی نظامی است؛ زیرا کشورها در محیطی به سر می برند که در آن امنیت آنها مورد تهدیدهای داخلی و خارجی فراوان و همیشگی قرار دارد. از این رو موثر بودن سلاح های قهریه ی آنها، مقیاس نهایی قدرت کشور به شمار می رود. قدرت نظامی موثر که نتیجه ی تسلط بر فرآیندهای اقتصادی است و یا پس از آن می آید، برای برتری و سیطره بسیار مهم است. زیرا در قلمرو پر هرج و مرج سیاست بین المللی، نیروی نظامی داور نهایی اختلافات است. کشوری که موثرترین وسایل نظامی (آمیخته از فناوری، رهنامه، آموزش و سازمان) را دارد می تواند عملکرد نظام بین المللی را به نفع خود شکل دهد؛ یعنی می تواند قواعد بازی را تعریف و اعمال نماید. در حالی که بدون شک ریشه های قدرت ملی در توانایی کشورها برای مسلط شدن بر بخش های مهم اقتصاد جهانی قرار دارد ولی توانمندی نظامی همچنان مهم ترین تجلی قدرت باقی خواهد ماند.

برای قدرت نظامی به عنوان یکی از مؤلفه های قدرت ملی شاخص های متعددی در نظر گرفته میشود که از آن جمله میتوان به کمیت و کیفیت سلاح و تجهیزات و فناوری اشاره کرد (محمدی، ۱۳۸۷). از نظر مرادیان، زیربناهای قدرت نظامی علوم و تکنولوژی، اقتصاد، روحیه همبستگی ملی، جمعیت از نظر کمی و کیفی، موقعیت ژئوپلیتیک و خرد و رهبری هستند (مرادیان، ۱۳۹۱). به اعتقاد بسیاری از کارشناسان معیار نهایی قدرت ملی توانمندی نظامی است. زیرا کشورها در محیطی به سر می برند که در آن امنیت آنها مورد تهدیدهای داخلی و خارجی فراوان و همیشگی قرار دارد. کشوری که موثرترین وسایل نظامی (آمیخته از فناوری، رهنامه، آموزش و سازمان) را دارد می تواند عملکرد نظام بین المللی را به نفع خود شکل دهد؛ یعنی میتواند «قواعد بازی» را تعریف و اعمال کند (تلیس و دیگران، ۱۳۸۳).

در یک جمع بندی کلی دیدگاه برخی از صاحب نظران پیرامون قدرت نظامی به عنوان یکی از مؤلفه های قدرت ملی و عوامل تشکیل دهنده آن را می توان در جدول شماره ۱ مشاهده کرد (زرقانی، ۱۳۸۷). این جدول نشان می دهد که افزایش و یا تنزل قدرت ملی یک کشور تا حد گسترده ای مرتبط با افزایش یا افول قدرت نظامی است.

جدول ۱- نظرات مختلف در مورد قدرت نظامی

ردیف	صاحب نظر	دیدگاه صاحب نظر
۱	دیوید جابلنسکی	ارتش و نیروی نظامی و فناوری تسلیحاتی از مؤلفه های مهم قدرت ملی هستند.
۲	هانس مورگنتا	قدرت نظامی در قدرت ملی جایگاه ویژه ای دارد و این مؤلفه خود به دو عامل کمیت و کیفیت نیروهای مسلح و فناوری و رهبری تکیه می کند
۳	مارتین کلاسندر	عامل قدرت نظامی با متغیرهای فراوان کمیت و کیفیت از قبیل تجهیزات، نیرو، آموزش، کیفیت فرماندهی، انگیزه ها، آماد و پشتیبانی، رهنامه نظامی، راهبرد و تاکتیک، نظام اطلاعاتی، بسیج نیرو، پایگاههای راهبردی و شرکای راهبردی یکی از عناصر تشکیل دهنده قدرت ملی است.
۴	جوزف فرانکل	سازمان نظامی جزو عوامل قدرت ملی به حساب می آید.
۵	مجتبی تهامی	چهار دسته مؤلفه برای قدرت ملی وجود دارد که از جمله آن قدرت نظامی است.
۶	ریچارد مویر	متغیر نظامی سهم ویوهای در قدرت نظامی دارد.
۷	محمد رضا حافظ نیا	متغیر نظامی با شاخصهایی از قبیل کمیت و کیفیت نیروی انسانی، تجهیزات، وسایل و تسلیحات، کیفیت فرماندهی، سازمان، پشتیبانی و لجستیک، ترکیب نیرو و تسلیحات راهبردی سهم ویژه ای در قدرت نظامی دارد.
۸	ری کلاین	عامل توانایی نظامی شامل دو متغیر موازنه راهبردی و قابلیت های جنگی، جزو عوامل قدرت ملی هستند.
۹	کیلفوردر جرمن	بر دو عامل مهم نظامی یعنی اندازه نیروی نظامی و توانایی هسته ای تاکید دارد.

دست یابی به سلاحهای جدید و فناوریهای نوین نظامی همواره به کشور دارنده آن برتری ای را عطا می نماید که به آن وسیله با هزینه ای کمتر به اهداف خود میرسد. از این رو، رقابت کشورها برای دست یابی به سلاحهای جدید و فناوریهای نوین نظامی موضوعی همیشگی و تاریخی به شمار می رود منتهی در هر مقطع زمانی نوعی ویژه از فناوری نظامی، زمینه رقابت را فراهم میکرده است. باروت، هواپیما، کشتی های جنگی، موشک های راهبردی و تاکتیکی، بمبهای هسته ای و هیدورژنی، ماهواره های نظامی، فناوریهای نوین ارتباطی و اطلاعاتی هرکدام در یک برهه زمانی موضوع رقابت تسلیحاتی کشورها و قدرتها بوده اند(همان).

فرایند مدرن سازی نظامی نیازمند به کارگیری سلاحها و مهمات به روز برای رقابت با سایر بازیگران است. برخی از این سلاحها و مهمات عبارتند از: ۱) تانک های مدرن که باید دارای سامانه سلاح قوی، تحرک، قابلیت اتکا و کارایی در میدان نبرد باشند. ۲) هوانوردها که نیازمند توانمندی پروازهای طولانیتر، سامانه اویونیک برتر و قابلیت مانور بالا هستند. ۳) رزم ناوها که باید در محیطی پر تهدید به بقای خود ادامه دهند، با تهدیدها مقابله کنند و بتوانند از سلاح های خود به طور کارآمد و در فواصل دورتر بهره برداری نمایند.

امنیت ملی

امنیت یکی از موضوعات پیچیده اجتماعی است که علی رغم تصور عمومی مبنی بر یکپارچه بودن آن از مؤلفه های متعددی بر ساخته شده است. اهمیت امنیت به اندازه ای است که غالب افراد جامعه در مقایسه با دیگر نیازهای ضروری و حیاتی، اولویت را به تأمین امنیت می دهند. مفهوم مدرن امنیت ملی در قرن ۱۷ و در طول جنگ سی ساله مذهبی و جنگ داخلی انگلستان به وجود آمد. صلح وستفالی در سال ۱۶۴۸، این برداشت را به وجود آورد که دولت - ملت، نه تنها بر امور داخلی مانند مذهب حاکمیت دارد، بلکه برای امور خارجی نیز کنترل دارد(هولمس، کیم، ۲۰۱۵). استفاده از مفهوم امنیت ملی در ادبیات سیاسی همواره متداول بوده، اما منجر به تعریف مشخص نگردیده است. پس از جنگ جهانی دوم پژوهشگران علوم سیاسی به عنوان یک واژه کاربردی به

مطالعه آن روی آوردن و در قالب نظریه های مختلف مسئله امنیت ملی را کارشناسی و بررسی کردند (جاوید، تاج آبادی، ۱۳۹۵).

بسیاری از پژوهشگران امنیت ملی را در معنی عام کلمه به معنای آزادی از ترس و فقدان خطر جدی از خارج نسبت به منافع حیاتی و اساسی مملکت می دانند (بشیری، ۱۳۸۸). در تعریف مدرن از امنیت ملی به جای توجه به تهدیدات خارجی، آسیب پذیری های داخلی بیش تر مورد توجه است و تهدید خارجی دارای اعتبار کمتری است (حمیدی، ۱۳۹۵). چرا که آسیب امنیت ملی رابطه معکوسی با امنیت ملی دارد. هر جا و در هر سطحی امنیت ملی نباشد یعنی فعالیت ها و ارتباطات مجاز و مشروع شهروندان با وقفه یا اختلال مواجه شود، آسیب امنیت ملی ظهور می کند. آسیب امنیت ملی می تواند درونی و یا بیرونی باشد. از جمله آسیب های دورنی امنیت ملی می توان به آسیب های فرهنگی (غربزدگی، دوری از معنویت، فساد اخلاقی و ...)، مدیریتی (باند بازی، رانت خواری، قدرت طلبی، ضعف مدیریت و ...)، سیاسی (گرایش سازش با امریکا، بی اعتمادی مردم به مسئولان، تفرقه و اختلاف در کارگزاران و ...)، اقتصادی (تورم، گرانی، اختلاس، تجمل گرایی و ...) و اجتماعی (قاچاق، مواد مخدر، فساد اداری و ...) و همچنین آسیب های بیرونی مانند گسترش حوزه نفوذ آمریکا و ناتو در منطقه، طرح های سلطه طلبانه رژیم صهیونیستی، حمایت کشورهای غربی از تروریسم در منطقه و بهره گیری از رسانه ها در جنگ روانی علیه ایران اشاره کرد (اسکندری، ۱۳۹۴).

پیشینه پژوهش

امرای و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان "نظم سیستمی نوین و استراتژی های دفاعی - نظامی ج.ا.ا در خاور میانه" ضمن بررسی نظم حاکم بر نظام بین الملل و نظم منطقه ی غرب آسیا، راهبردهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را تبیین نمودند.

محمود زاده و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان "نقش و جایگاه توسعه ی فناوری در بعد نظامی قدرت ملی" به تبیین نقش و جایگاه توسعه ی فناوری در افزایش قدرت نظامی به عنوان

یکی از ابعاد قدرت ملی پرداخته اند. نتایج تحقیق نشان می دهد که بین توسعه فناوری و بعد نظامی قدرت ملی همبستگی مثبت و مستقیم وجود دارد.

دانش آشتیانی و رستمی (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان "تحلیلی بر دکترین نظامی-دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا در محیط ملی و بین المللی" به بررسی مجموعه بیانات و مکتوبات معظم له در این باره از سال ۱۳۶۸ تا سال ۱۳۹۵ پرداخته اند. بر اساس نتایج این تحقیق، مهمترین شاخصه ی مولفه ی نظامی، دفاعی در رهنامه ی مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، اقتدار و بازدارندگی قدرت نظامی نیروهای مسلح است که باید با بصیرت دینی همراه باشد.

پژوهشگران دیگری نیز در سالهای گذشته بر اهمیت و ضرورت ارزیابی و شاخص سازی قدرت دفاعی و نظامی کشور تاکید نموده اند. به عنوان نمونه "مهدی نژاد نوری و همکاران" (۱۳۹۰) در مطالعه ای با عنوان "مدیریت راهبردی در دستیابی به سامانه های دفاع"، "مردیان و همکاران" (۱۳۹۰) در مطالعه ای با عنوان "شاخص های امنیت خارجی ج.ا.ا"، "مجردی و همکاران" (۱۳۹۲) در پژوهشی با موضوع "تحلیل میزان و ترکیب اعتبارات بخش دفاع بر مبنای شاخص جهانی نظامی گری و شاخص نیار دفاعی"، "ذیری و همکاران" (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان "شاخص های امنیت ساز پدافند غیر عامل در آمایش سرزمین" و "حنفی و همکاران" (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان "ارزیابی و پهنه بندی وضعیت اقلیم دفاعی نیمه ی غربی کشور با استفاده از شاخص اقلیم دفاعی DCI" به بررسی و تحلیل الگوها و شاخص های حوزه های مختلف نظامی پرداختند. بررسی این تحقیق ها و مطالعات پیشین نشان می دهد موضوع پژوهش دارای پیشینه ی مشابه نبوده و در نتیجه تحقیق حاضر در بخش عنوان، نتایج و کارکردها دارای نوآوری می باشد.

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی است. ضمن آنکه با توجه به گستردگی موضوع، از روش گردآوری اطلاعات یعنی روش کتابخانه ای (کتاب ها، مقالات و سایت ها اینترنتی) استفاده شده است.

اهمیت امنیت ملی در اسلام

از دید اسلام، امنیت یکی از اصول فردی و جمعی، زمینه ساز بهره وری از مزایا و مواهب حیات و تکامل بشر و یکی از مقدس ترین آرمان هاست. قرآن کریم امنیت را یکی از اهداف استقرار حاکمیت الله و استخلاف صالحان و طرح امامت می شمارد و احساس امنیت را از خصایص مومن معرفی می کند و تامین امنیت را از اهداف جهاد می شمارد. از آیات و روایات چنین به دست می آید که امنیت، از نعمت های بزرگ خداوند و مقدم بر سایر نیازمندی های بشر است (جاوید، تاج آبادی، ۱۳۹۵).

در باب اهمیت و جایگاه امنیت در اسلام همین نکته بس که امنیت در روایتی در زمره یک از دو نعمتی قرار گرفته است که انسان قدر آن را نمی داند مگر این که به مصیبتی گرفتار شود؛ النعمتان، مجهولتان الصحه و الامان. در این روایت، امنیت هم شامل امنیت جانی می شود و هم شامل امنیت مالی و فکری. اگر کشوری یا جامعه ای امنیت نداشته باشد مشکلات بسیاری خواهد داشت و در هیچ یک از موقعیت های خود رشد نخواهد داشت. به همین دلیل است که اسلام به امنیت بسیار اهمیت می دهد (اخوان کاظمی، ۱۳۸۹).

در دیدگاه اسلامی، می بایست امنیت ملی را در سایه اقتدار، استقلال، دانایی و توانایی، ارتباطات قوی و سازنده امت اسلامی در کلیه ابعاد و زوایا و ایستادگی در برابر یورش و توطئه و تهدید دشمن و بیگانگان و بیگانه پرستان و نفوذ ایدای شیطانی آنان پیگیری کرد. امروزه هر کشوری در تامین امنیت ملی، باید به مقابله با انواع تهدیدات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، روانی، رسانه ایی پردازد. آنچه در نزد اندیشمندان مشترک است این است که، امروزه امنیت ملی هر جامعه در سایه تدابیر حکومت و حمایت و پشتیبانی مردم محقق می شود (مطهری، میرجلیلی، ۱۳۹۴).

مؤلفه های موثر بر امنیت ملی

اگر توجه کنیم در می یابیم که مخاطره انداختن و تهدید، با مفهوم وسیعی که دارد، شامل رفع هر نوع زمینه و عوامل احتمالی است که احیاناً منجر به نقض و تعرض بالفعل حقوق مشروع افراد و

جامعه می شود. ناگزیر باید امنیت را اعم از جلوگیری از نقض و تعرض بالفعل بدانیم و در تامین امنیت، ایجاد شرایط لازم برای صیانت حقوق و برطرف نمودن زمینه ها و عوامل تعرض احتمالی را نیز لازم و ضروری بشماریم. حضرت آیت الله خامنه ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی حفظه الله در بیانات خود به این مسئله اشاره کرده و می فرمایند: «امنیت برای یک کشور خیلی مهم است. گاهی در یک کشوری نان نیست، قحطی است، مشکلات هست، ناامنی [هم] هست؛ اگر به مردم بگویند نان می خواهید یا امنیت، قطعاً امنیت را ترجیح می دهند» با توجه به این مسئله بررسی مؤلفه های امنیت در یادداشت پژوهشی پیش رو موردنظر است. با توجه به این مسئله بررسی مؤلفه های امنیت در یادداشت پژوهشی پیش رو موردنظر است.

مؤلفه های امنیت ملی متعدد می باشد، هر کدام از این مؤلفه های، اهمیت بسیار زیادی برای حفظ اقتدار و امنیت ملی کشور دارد. از جمله مؤلفه های تشکیل دهنده امنیت ملی می توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- خودکفایی و استقلال اقتصادی

مهمترین و اولی ترین مؤلفه امنیت ملی امروزه مسئله اقتصادی است، البته اقتصاد همواره یکی از مهمترین مؤلفه ها در امنیت ملی بوده و امروزه بخاطر اقتصاد پایه بودن اغلب تهدیدات داخلی، مهمترین مؤلفه است. که در صدر مطالبات مقام معظم رهبری نیز قرار دارد. در این خصوص مقام معظم رهبری می فرمایند: «بنده شعارهای اقتصادی را در این دو سه سال اخیر برجسته کرده ام، برای اینکه احساس کردم دشمن از این ناحیه می خواهد ضربه بزند به این مجموعه ی عظیم ملی. وقتی ما مشکل اقتصادی داشته باشیم، بخشهای مختلف نخواهند توانست کارهای درست خودشان را انجام بدهند، لذا باید ببینیم در این مجموعه ی وظایفی که بر عهده ی مسئولان کشور، دولت، قوای سه گانه و سازمانهای مختلف است، آن نقطه ی حساس و کلیدی، امروز چیست؟ ممکن است امروز یک نقطه ی کلیدی باشد، فردا نقطه ی دیگری نقطه ی کلیدی باشد. امروز تقویت اقتصادی در کشور، یک نقطه ی کلیدی و دارای اولویت است (بیانات مقام معظم رهبری، سال ۱۳۹۶)

۲- اتحاد و همبستگی ملی

یکی دیگر از مولفه های تشکیل دهنده امنیت ملی در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری تاکید بر وحدت و همدلی میان اقشار مردم و مسئولان است. زیرا شرایط فرهنگی، جغرافیایی و سیاسی ایران به گونه ای است که همیشه امکان ایجاد رخنه برای نفوذ دشمن در آن فراهم است (ذوالفقاری، ۱۳۹۱). مقام معظم رهبری در ارتباط با مسئله وحدت و امنیت می فرماید: اگر وحدت ملی و امنیت ملی تامین شود دولت هم مجال پیدا می کند به کارهای خود، مسئولیت های خود و وظایف بزرگ خود را اجرا کند، می تواند به اقتصاد مردم برسد به اشتغال مردم برسد به مسائل زندگی مردم رسیدگی کند به مسئله فرهنگی کشور رسیدگی کند اگر امنیت و وحدت نباشد اختلاف و جنجال باشد دائما تشنج سیاسی می باشد (خوشرو زاده، ۱۳۸۲).

۳- رهبری و ولایت فقیه

رهبری و ولایت فقیه جامع الشرایط، تداوم بخش نبوت پیامبر (ص) و امامت ائمه معصومین (ع) و ضامن حاکمیت و اجرای احکام الهی است. مقام معظم رهبری در خصوص پیوند میان ملت و رهبر و حفظ امنیت ملی می فرماید: «تا وقتی که این اصل نورانی (ولایت فقیه) در قانون اساسی هست و این ملت از بن دندان به اسلام عقیده دارند، توطئه های این ها ممکن است برای مردم دردسر درست کند، اما نخواهد توانست این بنای مستحکم را متزلزل کند» (بیانات مقام معظم رهبری، سال ۱۳۷۹).

از دیگر مولفه های امنیت ملی می توان به صورت خلاصه به رضایتمندی و مقبولیت ملی از حکومت و عوامل آن، بقا، حفظ و افزایش قدرت نرم و سخت حکومت در سایه افزایش رضایتمندی ملی بدون توجه به دیدگاه های قومیتی، مذهبی (آزادی فعالیت های مذهبی)، حفاظت از جان مردم در برابر مخاطرات داخلی و خارجی با ایجاد ساز و کارهای مناسب، رشد و توسعه نظام اقتصادی و مقابله با تهدیدهای این حوزه با مشارکت دادن هر چه بیشتر بخش خصوصی و محدود کردن دولت ها به سیاست گذاری و نظارت، مشارکت سیاسی مردم در

انتخاب مدیران عالی کشور و ایجاد نهادهای مردمی همچون شوراهای حفظ استقلال و حاکمیت کشور با اتخاذ سیاست های متناسب و متوازن در سیاست خارجی و روابط بین الملل و همچنین داشتن محیط زیست سالم اشاره نمود (افخمی، ۱۳۹۶).

۴- قدرت دفاعی و نظامی

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به عنوان بازوی قدرتمند ولایت، پاسدار حفظ دستاوردهای نظام و کارگزار اصلی استقرار امنیت داخلی و مرزهای کشورند. در همین راستا مقام معظم رهبری نیروهای مسلح را از جمله مهمترین حصارهای امنیت رعیت می دانند. از دیدگاه مقام معظم رهبری پیشرفت های نظامی مرتبط با اقتدار و امنیت ملی است و افزایش قدرت دفاعی و نظامی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را افزایش می دهد (بیانات مقام معظم رهبری، سال ۱۳۹۶).

عوامل برون سیستمی مؤثر بر امنیت

بحث اصلی در مؤلفه امنیت عمومی با توجه به مشکلات موجود جامعه ما این است که در شرایط فعلی باید چه کنیم؟ در این زمینه به طور خلاصه به نکاتی اشاره می شود: اولین بخش از مواردی که برای استقرار امنیت عمومی در جامعه باید مدنظر قرار گیرد، برنامه های برون سیستمی، یعنی عوامل خارج از سیستم بخش امنیت است. مهم ترین عوامل بیرونی که می تواند در بخش امنیت تأثیرگذار باشد، از این قرار است (روحانی، ۱۳۸۸).

آموزش

تبدیل مباحث امنیتی به فرهنگ عمومی در جامعه بسیار حائز اهمیت است. از سطح دبستان و راهنمایی تا سطح دبیرستان و دانشگاه؛ در هر مرحله ای در حد متناسب، باید مباحث امنیتی به دانش آموزان و دانشجویان آموزش داده شود. در مقام عمل هم بچه ها از کودکی برای حفظ امنیت، تمرین داده شوند. از نوجوانی دانش آموزان را برای ایجاد نظم، مشارکت اجتماعی،

تضارب آراء، تحمل پذیری در برابر افکار مخالف و قانون پذیری و قانون مداری آماده کنیم. همین کاری که در کشورهای پیشرفته به نام فوق برنامه و یا پیشاهنگی انجام می شود.

ریشه یابی جرایم

بی تردید مبارزه با جرایم، مبارزه با معلول است و ریشه یابی و حل معضلات اساسی، مبارزه با علت است. بسیاری از تخلفات و جرایم معلول بیکاری و عدم اشتغال، تورم و گرانی و مشکل اداره زندگی است. مشکل فرد گرسنه و بیکار با شلاق و زندان حل نمی شود. فاصله طبقاتی و نبود عدالت در جامعه، افشار مختلف را به تقابل با یکدیگر می کشاند و منجر به نارضایتی در طبقات پایین جامعه خواهد شد. از طرف دیگر، نبود امنیت منجر به فرار سرمایه و فرار سرمایه منجر به رشد نرخ بیکاری و بیکاری منجر به ناامنی می شود. کما اینکه مشکل امنیتی منجر به کاهش تولید و کاهش تولید، عامل گرانی و گرانی عاملی برای ناامنی خواهد شد. بنابراین ملاحظه می کنید که چگونه بخش های امنیت و اقتصاد به هم وابسته اند

بسیاری از ناامنی ها و عدم وجود نظم و انسجام در جامعه معلول مسائل فرهنگی است. نقش تعلیم و تربیت، محیط خانواده، مراکز آموزشی، صدا و سیما، سینما، مطبوعات و اخیراً ماهواره و اینترنت تأثیرات مستقیم در سلامت و یا فساد جامعه دارند. شاید هیچ عاملی برای آرامش و سلامت جامعه مهم تر از عامل فرهنگی نباشد، همان طور که عکس آن هم صادق است. تبلیغات و وسایل ارتباط جمعی قادرند جامعه را وادار به تحریک و شورش و ایجاد ناامنی کنند. حتی وجود مشکلات در روابط خارجی با کشورها می تواند عامل مهمی برای برخی از ناآرامی ها در مناطق مرزی گردد. نقش عراق در ناآرامی های مناطق کردنشین در سال های گذشته، نقش طالبان در ایجاد مشکلات در مناطق شرق کشور از نمونه های بارز این مسئله است. برقراری رابطه خوب با کشورهای همسایه و استمرار دیپلماسی فعال و فشار سیاسی به کشورهایی که حامی و محرک مسائل مربوط به اختلافات قومی و ناسیونالیسم قومی - مذهبی هستند، می تواند مؤثر باشد.

مبارزه با جرایم

برای مبارزه با جرایم و تخلفات، از طریق سخنرانی، اطلاعیه و نصیحت نمی توان به نتیجه مؤثری دست یافت. بلکه این کار تنها از طریق مبارزه جدی و سیستماتیک با جرایم امکان پذیر است. باید از طریق ایجاد سازوکار و سیستم لازم جلوی این کار را بگیریم. یکی از این سازوکارها کم کردن تماس مردم با کارمندان دولت است. ما باید کاری کنیم که تماس و رابطه مراجعه کنندگان با کارمندان به حداقل ممکن برسد. بی تردید از این طریق جلوی بسیاری از رشوه ها را گرفته ایم امروزه در بسیاری از کشورهای پیشرفته، کارهای اداری با پست انجام می شود و اساساً شما با کسی در تماس نیستید. بسیاری از کارها امروز از طریق رایانه و پست الکترونیکی انجام می شود. شما در منزل خود کنار یک کامپیوتر نشسته اید؛ کار اداری، کار بانکی، تجارت، معاملات، جواز ساختمان، کار مالیاتی و سایر نیازمندی های خود را با همان کامپیوتر انجام می دهید. بنابراین به جای نصیحت، فریاد، تنبیه و دادگاه باید از طریق طراحی سیستم مناسب، جلوی بسیاری از جرایم را بگیریم.

مشارکت عمومی (سرمایه اجتماعی)

مسئله دیگری که در بحث امنیت بسیار مهم است، استفاده از کمک افکار عمومی است. از مردم باید استفاده کنیم. بحث مشارکت، فقط برای انتخابات و رفتن پای صندوق های رأی نیست. مشارکت اجتماعی باید در همه زمینه ها باشد. یک بخش هم، مشارکت مردم در زمینه امنیت است. یکی از مشکلات و تنگناها، مشارکت ندادن عناصر محلی در امنیت منطقه است. برخی از جریانات و یا افراد متنفذ محلی می توانند نقش بسیار مؤثری در تأمین امنیت داشته باشند. عدم بهره گیری از آنها و یا بهره گیری ناقص و کمرنگ از توان آنها در برقراری امنیت به ویژه در مناطقی که جریانات قومی و مذهبی نمود قابل ملاحظه ای دارند و یا اتکاء نمودن به قدرت حکومتی و قدرت مرکزی صرف، از اشتباهات بخش امنیت است.

بحث مهم دیگر در بخش امنیت، بحث آمایش سرزمین است. بسیاری از مسائل امنیت عمومی و حتی امنیت ملی باید در آمایش سرزمین حل و فصل شود. تمرکز یا عدم تمرکز در مدیریت، تقویت نهادهای محلی، طراحی مناسب بین منظومه های روستایی و شهری، اولویت شبکه های شرقی-غربی و یا شمالی-جنوبی، ایجاد قطب های آموزشی، صنعتی و کشاورزی و امثال اینها، در بحث آمایش باید مشخص شود. البته بخشی از این بحث وظیفه شورای عالی امنیت ملی و بخش دیگر وظیفه دولت است. در این زمینه، شورای عالی امنیت ملی قدم هایی برداشته است که باید به تدریج تکمیل شود.

بهره مندی از ظرفیت مراکز علمی و تحقیقاتی

نکته دیگر اینکه مراکز امنیتی و پلیس ما باید با مراکز تحقیقاتی و علمی کشور هماهنگ باشند. بسیاری از موضوعات اجتماعی نیاز به بحث تحقیقی دارد. باید همه مراکز تحقیقاتی به بخش امنیت کمک کنند، بخش امنیت هم باید با بخش تحقیقات هماهنگ شود. برای حل بسیاری از معضلات امنیتی نیاز به ریشه یابی داریم و باید علل اصلی و ریشه ای بسیاری از انحرافات، مشخص شود تا شیوه مقابله صحیحی با آنها طراحی گردد. در جرایم و تخلفات، قبل از اینکه با آنها مبارزه کنیم، باید به ریشه یابی آنها پردازیم و عوامل و ریشه های انواع بزه ها را در مسائل اجتماعی، اقتصادی و یا فرهنگی بیابیم.

شیوه مقابله با انواع مختلف جرایم نیز احتیاج به بحث و تحقیق دارد. در شرایط امروز جامعه بسیاری از شیوه های سنتی، جواب نمی دهد. نحوه مدیریت و کنترل در جوامع باز امروز با مدیریت در جوامع بسته دیروز کاملاً متفاوت است. برای مقابله با تخلفات و ایجاد نظم، نیاز به شاخص های جدید و مدل های کارآ داریم که مراکز تحقیقاتی با توجه به شرایط اجتماعی باید در این زمینه ها به بخش امنیت کمک کنند. بخش امنیت در سایه هماهنگی و همکاری با مراکز

علمی و تحقیقات می تواند عمده‌تاً از اقدامات نرم افزاری، روانی و اطلاعاتی به جای سخت افزاری و برخورد فیزیکی استفاده نماید.

عوامل درون سیستمی مؤثر بر امنیت

در قسمت درون سیستم نیز موضوعاتی است که توجه به آنها می تواند نقش مؤثری در تأمین امنیت داشته باشد، از جمله:

تدوین راهبردهای امنیت عمومی و همچنین راهبردهای امنیت ملی

در بخش مسائل مربوط به امنیت ملی، طبق قانون اساسی، شورای عالی امنیت ملی باید سیاست های دفاعی - امنیتی کشور خواهد بود. همچنین در قانون اساسی آمده است که شورای عالی امنیت ملی باید این سیاست ها را در چارچوب سیاست های کلی نظام که مقام معظم رهبری آنها را اعلام می کنند، تدوین نماید.

رفع مشکلات ساختاری

مشخص نبودن شرح وظایف دقیق نهادها و ارگان ها و روشن نبودن مرز میان مسئولیت ها یکی از عوامل مشکل آفرین در بخش امنیت است. در حال حاضر موضوعاتی وجود دارد که از طرفی اطلاعات ناجا، از طرف دیگر وزارت اطلاعات و حتی حفاظت اطلاعات نیروهای مسلح درباره آنها فعال هستند؛ مشخص نبودن وظایف اینها در برخی از امور، باعث ورود مشترک همه آنها می شود. این امر موجب اقدامات متضاد، ناهمگون، دوباره کاری و یا موازی کاری و خنثی سازی اقدامات یکدیگر می شود و در نهایت سرمایه های ملی و بسیاری از انرژی ها تلف می شود، بدون آنکه کار مطلوبی انجام گردد

صیانت از جایگاه پلیس در جامعه

مسئله دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد، جایگاه پلیس در جامعه است. پلیس باید دارای ابهت و شأن خاص خود و احترام ویژه اجتماعی باشد. پلیس باید محبوب مردم باشد. در همه کشورها این چنین است. پلیس پناه مردم است، اگر فردی در خیابان تهدید شود، پناه او پلیس است. اگر به خانه ای حمله شود، فوری به کلانتری و پلیس تلفن می زنند. پلیس مورد اعتماد مردم است و مردم وقتی از پلیس پاسخ سؤال خود را می شنوند، احساس می کنند پاسخ مطمئن دریافت کرده اند. از طرفی پلیس مظهر اقتدار دولت و موجب ترس مجرمین و جنایتکاران است

فناوری های پیشرفته

مسئله دیگر کسب فناوری های جدید و پیشرفته است که پلیس نمی تواند از این فناوری ها هم در بخش اطلاعات و هم در بخش عملیات به دور باشد. البته تجهیز پلیس به فناوری پیشرفته نیاز به بودجه، آموزش و تغییر ساختار دارد که باید توسط مسئولین مربوطه انجام شود (روحانی، ۱۳۸۸).

نتیجه گیری

مفهوم امنیت ملی دارای مولفه های متعددی می باشد، به همین خاطر تعاریف گوناگونی از آن داده شده است. در یک تعریف کلی امنیت ملی به معنای آزادی از ترس و فقدان خطر جدی از خارج نسبت به منافع ملی و حیاتی کشور می باشد. علیرغم نارسایی مفهومی و عدم جامعیت در تعریف منطقی از امنیت ملی، این اصطلاح رایج سیاسی در فرهنگ نظام های سیاسی گوناگون کاربردهای متفاوتی دارد. از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) امنیت ملی مفهومی چند وجهی و سیال می باشد که دارای مولفه هایی مانند، استقلال و قدرت اقتصادی، اتحاد و همبستگی ملی، قدرت دفاعی و نظامی، رهبری و ولایت فقیه، گسترش و تعمیق معارف دینی، قانونگذاری و قانون مداری، مشارکت عمومی، حفظ یکپارچگی سیاسی نظامی جمهوری اسلامی ایران و همسویی و همراهی وحدت ملی و یکپارچگی ملت با نظام سیاسی یکپارچه ملی می باشد.

اگر منظور از ارتقاء قدرت ملی را بالا بردن میزان امنیت ملی و حفظ و صیانت از منافع ملی کشور بدانیم، آنگاه معلوم می گردد که برای رسیدن به این منظور باید تمام مولفه های قدرت ملی را تقویت کنیم. قدرت ملی که به اعتقاد بسیاری از کارشناسان و صاحبان اندیشه این حوزه، برآیند قدرت کشور در زمینه های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و نظامی است، مهمترین عامل بازدارنده در مقابل دشمنان است. در میان زمینه های فوق صاحب نظران بر اهمیت ویژه قدرت نظامی تقریباً اتفاق نظر دارند. به دیگر بیان، با وجود ظهور عرصه های نرم قدرت، قدرت سخت که نمود آن در قدرت نظامی هویدا می گردد هنوز هم دارای اهمیت بسیار زیادی در بالا بردن برآیند شاخص های قدرت ملی یک کشور است. قدرت نظامی دارای مؤلفه هایی است که ارتقاء آنها می تواند ارتقاء کلی قدرت نظامی و در نتیجه قدرت ملی را به بار آورد. هرچه قدرت نظامی یک کشور بالاتر رود، قدرت ملی و در نتیجه میزان تاثیرگذاری و عدم تاثیرپذیری آن کشور تقویت می شود.

پیشنهادهات

آنچه از این تحقیق به دست آمد می تواند برای فرماندهان و مدیران بخشهای نظامی کشور و همچنین مدیران بخشهای تحقیقات و صنایع نظامی و دفاعی کاربرد داشته باشد. لذا پیشنهاد می شود:

۱- مدیران توجه خود را به مؤلفه های توسعه امنیت ملی و شاخصه های تاثیرگذار در ارتقاء بعد نظامی قدرت ملی معطوف نمایند

۲- ضرورت دارد؛ تحقیقات بیشتری در زمینه های نظامی و ارتباط آن با سایر ابعاد امنیت ملی از جمله بعد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی صورت پذیرد.

۳- عوامل داخلی و خارجی تاثیر گذار بر امنیت ملی به طور کامل و با پرداختن به جزئیات آن ضرورت تحقیقات آتی است.

منابع

- ازغندی، علیرضا؛ روشندل، جلیل، (۱۳۸۰). مسائل نظامی و استراتژیک معاصر، تهران: سمت.
- افخمی، احسان، (۱۳۹۶). «مؤلفه های امنیت ملی و جایگاه آن در مناظره های انتخاباتی».
- اخوان کاظمی، بهرام، (۱۳۸۹). امنیت؛ ابعاد و سازوکارهای تامین آن در روایات»، فصلنامه حکومت اسلامی، شماره دوم، ص ۳۷.
- اسکندری، محمدرضا، (۱۳۹۴). شبکه های اجتماعی؛ ترفندی برای تهدید امنیت ملی.
- امرایی، منظر؛ احمد زاده، محمد؛ میرزاخانی، رسول، (۱۳۹۴). نظم سیستمی نوین و استراتژی های دفاعی-نظامی ج.ا.ا. در خاورمیانه. فصلنامه ی علوم و فنون نظامی، سال یازدهم، شماره ی ۳۱.
- بشیری، عباس، (۱۳۸۸). بررسی امنیت از تئوری تا عمل، مؤلفه های امنیت ملی، روزنامه جام جم.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با فرماندهان و کارکنان ارتش، ۱۳۹۶/۰۱/۳۰.
- حافظ نیا، محمدرضا، (۱۳۹۰). اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک. مشهد: انتشارات پاپلی.
- حمیدی، یونس، (۱۳۹۵). جایگاه امنیت غذایی در تامین امنیت ملی کجاست؟، اندیشکده تبیین.
- حنفی، علی؛ خوشحال دستجردی، جواد؛ علیجانی، بهلول؛ فخری، سیروس، (۱۳۹۳). ارزیابی و پهنه بندی وضعیت اقلیم دفاعی نیمه غربی کشور با استفاده از شاخص اقلیم دفاعی (DCI)، پژوهشنامه ی جغرافیای انتظامی، دوره ی ۲، شماره ی ۶.
- خسروی، مرتضی، (۱۳۹۴). امنیت در قرآن (رویکرد تفسیری تبیینی) چاپ اول، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- دانش آشتیانی، محمد باقر؛ رستمی، علی، (۱۳۹۵). تحلیلی بر دکترین نظامی-دفاعی مقام معظم فرماندهی کل قوا در محیط ملی و بین المللی، فصلنامه ی علوم و فنون نظامی، سال دوازدهم، شماره ی ۳۶.
- دهخدا، علی اکبر، (۱۳۴۸) لغت نامه دهخدا. دانشگاه تهران.

- دیری، مهدی؛ کرمی، مهرداد؛ انصاری زاده، سلمان؛ حیدری، طهمورث، (۱۳۹۲). شاخص های امنیت ساز پدافند غیر عامل در آمایش سرزمین، فصلنامه ی راهبرد دفاعی، سال یازدهم، شماره ۴۱.
- ذوالفقاری، مهدی، (۱۳۹۱). «دفاع و امنیت ملی از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)»، گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، صص ۴-۵.
- روحانی، حسن؛ (۱۳۸۸)، اندیشه های سیاسی اسلام (جلد سوم: مسائل فرهنگی و اجتماعی)، تهران، کمیل، چاپ سوم.
- زرقانی، سید هادی، (۱۳۸۷). تحلیل و ارزیابی متغیرها و شاخص های قدرت نظامی. فصلنامه راهبرد دفاعی، سال ششم.
- زرقانی، سید هادی، (۱۳۸۸). مقدمه ای بر قدرت ملی، مبانی، کارکردها، محاسبه و سنجش. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- عمید، حسن، (۱۳۷۱). فرهنگ فارسی عمید چاپ هشتم تهران، انتشارات امیرکبیر.
- کاظمی، علی اصغر، (۱۳۸۳). نقش قدرت در جامعه و روابط بین الملل، تهران، نشر قومس.
- گروه مترجمین، (۱۳۸۳). سنجش قدرت ملی در عصر فراصنعتی (تلیس، اشلی، بایالی، جانیک . مکفرسون، ملیسا، لین، کریستوفر) تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر (۲۰۰۰).
- مجردی، سعید؛ غفار، حاجی سالم؛ اسحاقی، جمشیدپ، (۱۳۹۲) و تحلیل میزان و ترکیب اعتبارات بخش دفاع بر مبنای شاخص جهانی نظامی گری و شاخص نیاز دفاعی، فصلنامه ی راهبرد دفاعی، سال یازدهم، شماره ی ۴۱.
- محمدی، حسین، (۱۳۸۷). قدرت نظامی و مؤلفه های آن. فصلنامه مدیری نظامی، شماره ۳۱.
- محمود زاده، ابراهیم؛ قاضی، حسن؛ قوچانی، محمد مهدی، (۱۳۹۵). نقش و جایگاه توسعه ی فناوری در بعد نظامی قدرت ملی، فصلنامه ی مطالعات دفاعی راهبردی، سال پانزدهم، شماره ی ۶۷.
- مرادیان، محسن، (۱۳۹۱). مبانی نظری امنی . تهران: دانشگاه علوم و فنون فارابی.

- مرادیان، محسن؛ جمشیدیان، هادی؛ کرمی، رضا، (۱۳۹۰). شاخص های امنیت خارجی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه ی راهبرد دفاعی، سال نهم، شماره ۳۳.
- مطهری، مرتضی؛ میرجلیلی، سیدمحمد مهدی (۱۳۹۴). مناظره و امنیت ملی؛ کارکردها و چهارچوب ها»، فصلنامه جبل المتین، شماره دهم، ص ۲۴.
- معین، محمد. (۱۳۵۰) فرهنگ فارسی شش جلدی. تهران: مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر.
- منتظران، جاوید؛ تاج آبادی، حسین، (۱۳۹۵). بررسی اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات قدرت نرم، شماره چهاردهم، ص ۷۷.
- مهدی نژاد نوری، محمد؛ فیاض مجتهدی، محمد رضا، (۱۳۹۰). عوامل مدیریت راهبردی در دستیابی به سامانه های دفاعی، فصلنامه ی مطالعات استراتژیک، شماره ۴۳.
- میرفخرایی، هوشمند، (۱۳۸۸). استراتوی معاصر، نظریات و خط مشیها (بیلیس، جان. بوت، کن. گارن، جان، ویلیامز، فیل). تهران: انتشارات وزارت امور خارجه (۱۹۷۵).

Holmes, Kim R(2015), What is National Security?, Available at:
<http://index.heritage.org/military/2015/important-essays-analysis/national-security>

Navidniya M.A. (2006). Theoretical Consideration on Social Security; with Emphasis on Types of Security. Strategic Studies Quarterly 31(9): 53-73. [In Persian]

